



> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Ministerie van Asiel en Migratie
Directeur-generaal Migratie
T.a.v. mevrouw mr. drs. A.W.H. Bertram, directeur-generaal

Directie WODC

Koningskade 4
2596 AA Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Ons kenmerk
3527

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Datum 23 januari 2026
Onderwerp Aanbiednota bij onderzoek 'Opzet en bijdrage Oekraïense social hubs'

Sinds de Russische invasie in Oekraïne begin 2022 zijn in verschillende Nederlandse gemeenten zogenaamde Oekraïense social hubs opgericht (ook wel Oekraïense huiskamers genoemd). Deze social hubs verschillen in opzet en uitvoering, maar hebben gemeen dat ze ontheemden een plek bieden om samen te komen en activiteiten te organiseren.

In opdracht van het WODC onderzocht IPSOS I&O de bijdrage van de social hubs aan de maatschappelijke participatie, zelfredzaamheid en mogelijke terugkeer van Oekraïense ontheemden in Nederland.

In deze nota beschrijft het WODC enkele hoofdpunten uit het onderzoek. Voor de volledige samenvatting verwijzen we naar het bijgevoegde rapport.

Belangrijkste uitkomsten

Opzet, doelstellingen en bereik

De Oekraïense social hubs zijn opgezet om Oekraïense ontheemden te ondersteunen bij hun participatie in de Nederlandse samenleving. Ze beogen een ontmoetingsplek te bieden en richten zich, met behoud van de Oekraïense cultuur, op uitwisseling met de Nederlandse cultuur. Social hubs bieden daarbij praktische en psychologische ondersteuning.

De ontstaansgeschiedenis loopt uiteen: sommige social hubs, zoals in Rotterdam, zijn zij-aan-zij met de gemeente gegroeid, wat al vroeg leidde tot een professionele structuur, met een betaalde coördinator, een vaste locatie en een geïntegreerde loketfunctie. Andere hubs zijn meer bottom-up ontstaan, veelal vanuit de 'oude' Oekraïense diaspora en/of betrokken Nederlanders, en draaien grotendeels op de inzet van vrijwilligers

Activiteiten variëren van taallessen en culturele workshops, tot informatieve bijeenkomsten en sociale evenementen. Steun voor Oekraïne en de achtergebleven familieleden en vrienden krijgt bij alle hubs aandacht. Kleinere hubs hebben soms

een specifieke, praktische focus (zoals het bieden van hulp bij administratie), die de grotere hubs niet bieden.

De doelstellingen van de hubs zijn geëvolueerd met de behoeften van de Oekraïense ontheemden in Nederland. Waar de focus aanvankelijk lag op het bieden van informatieve en humanitaire hulp, zijn de doelstellingen geleidelijk verbreed. Deze kunnen per hub verschillend zijn, maar in de sociale en verbindende doelstelling lijken zij veel op elkaar. Het actief begeleiden van terugkeer is momenteel geen doelstelling van de Oekraïense social hubs.

De opzet en organisatiestructuur van de hubs varieert van informele groepen tot officieel geregistreerde stichtingen. Een gemeenschappelijke deler is de afhankelijkheid van projectsubsidies, donaties en de goodwill van partners (waaronder gemeenten, kerken en VluchtelingenWerk Nederland). Omdat de hubs hoofdzakelijk door vrijwilligers worden gerund, staat de continuïteit onder druk.

Het bereik van de hubs is volgens de onderzoekers niet goed in aantallen uit te drukken, omdat het aantal bezoekers vaak niet systematisch wordt bijgehouden. Waar de hubs met name vrouwen en kinderen goed lijken te bereiken, is dit lastiger voor andere groepen. Het gaat dan om: werkende mensen (waaronder personen met intensieve, fulltime banen), jongeren (zijn druk met school, vinden andere dingen interessant), mannen (hoewel er relatief minder Oekraïense mannen in Nederland zijn, komen de mannen die er zijn niet vaak naar de social hubs), ouderen, minder validen, mensen die op het platteland wonen en mensen die sterk getraumatiseerd zijn.

Bijdrage aan participatie en zelfredzaamheid

In het onderzoek wordt beschreven hoe de social hubs een rol spelen bij het stimuleren van participatie en zelfredzaamheid binnen de Nederlandse samenleving. Zij bieden een veilige omgeving waarin ontheemden ervaringen kunnen delen en naar oplossingen kunnen zoeken. De hubs richten zich op *empowerment*, door het stimuleren van onafhankelijkheid en zelfredzaamheid. Er worden activiteiten georganiseerd die beogen het proactieve handelen te bevorderen. Hiertoe wordt sociale en informatieve ondersteuning geboden. Door taallessen aan te bieden, informatie te verschaffen over (vrijwilligers)werk, opleiding en zelfontplooiing en praktische hulp te bieden bij het contact met overheidsinstanties dragen de social hubs bij aan de participatie en zelfredzaamheid van Oekraïners in Nederland.

Toch blijven er volgens de onderzoekers op dit punt twee belangrijke belemmeringen bestaan: (1) systemische barrières (waaronder moeizame erkenning van diploma's en de tijdelijkheid van de verblijfsstatus) en (2) onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal. Deze factoren belemmeren de toegang tot gekwalificeerd werk. Daarbij komt dat de ontheemden moeilijkheden ervaren met formele procedures, zoals belastingaangifte en contracten.

Bijdrage aan terugkeer

Oekraïense social hubs houden de binding met het thuisland levend. Zij kunnen in principe een rol spelen bij het informeren en organiseren van discussies over vrijwillige terugkeer. Toch worden hier de nodige vraagtekens bij geplaatst, zowel onder experts als de hubs zelf. Eventuele ondersteuning bij terugkeer moet volgens hen omzichtig gebeuren, vanwege de gevoeligheid van het thema. De uitdagingen bij terugkeer volgen uit zorgen over de veiligheid in Oekraïne, onzekerheid over het

Directie WODC

Koningskade 4
2596 AA Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Ons kenmerk
3527

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

voortbestaan van bepaalde landsdelen als onderdeel van Oekraïne en de betere levensomstandigheden in de gastlanden. Daarnaast spelen financiële beperkingen en zorgen over de sociale herintegratie een rol.

Directie WODC

Koningskade 4
2596 AA Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Mogelijke benutting uitkomsten onderzoek

De hubs kunnen volgens de onderzoekers hun constructieve rol in de toekomst blijven vervullen als verder invulling wordt ingegeven aan een aantal randvoorwaarden. Het is daarbij belangrijk om te benadrukken dat er verschillende manieren zijn voor hubs om hun rol te vervullen, en dat de haalbaarheid mede afhankelijk is van de doelstellingen, schaal en mogelijkheden van de hubs. Voor het toekomstperspectief van de hubs is het belangrijk om – binnen de lokale context – invulling te geven aan:

Ons kenmerk
3527

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

- een structurele en voorspelbare financiering;
- stabiele, fysieke locaties;
- een faciliterende rol van de overheid;
- deskundig en betrokken leiderschap binnen de hubs.

Belang voor de maatschappij

Met de precaire situatie waarin Oekraïne zich nu en naar verwachting in de nabije toekomst bevindt, biedt het onderzoek inzicht in de wijze waarop lokale initiatieven kunnen bijdragen aan de participatie, zelfredzaamheid en mogelijke terugkeer van Oekraïense ontheemden in Nederland. Het onderzoek biedt tevens de social hubs de mogelijkheid te leren van de opzet en ervaringen van andere hubs. Om dit laatste verder te stimuleren organiseren de onderzoekers in samenwerking met de Programmadirectie Oekraïense Ontheemden en het WODC een seminar waarin de bevindingen van het onderzoek met de betrokkenen worden toegelicht en besproken.

Methoden

Het onderzoek richt zich op een dynamisch veld: de organisatiestructuur, doelen en activiteiten van Oekraïense social hubs variëren en zijn continu in beweging. Daarom is gekozen voor een lerende evaluatie, waarbij de nadruk ligt op het ophalen van ervaringen vanuit de samenleving (experts, initiatiefnemers, vrijwilligers en bezoekers van de Oekraïense social hubs).

Het onderzoek begon met een deskresearch en literatuurstudie om relevante documentatie te inventariseren. Op basis van de verzamelde informatie is een Theory of Change (ToC) opgesteld. Aan de hand van de ToC is geanalyseerd hoe social hubs in theorie kunnen bijdragen aan participatie, zelfredzaamheid en vrijwillige terugkeer. Deze theorie is tijdens expertinterviews voorgelegd en aangescherpt. Vervolgens is er geprobeerd de veronderstelde output inzichtelijk te krijgen, aan de hand van vier casestudies van Oekraïense social hubs (Doetinchem, Eindhoven, Rotterdam en Zwolle). Omdat deze output vaak minder goed is bijgehouden dan wenselijk voor de toepassing van deze methode, is deze tussenstap minder uitgebreid beschreven dan gebruikelijk is bij een ToC. In plaats hiervan hebben de onderzoekers er voor gekozen meer nadruk te leggen op het beschrijven van de uiteindelijke uitkomsten (outcome) en impact van de onderzochte initiatieven.

Openbaarmaking

Het WODC publiceert de onderzoeksrapporten uiterlijk zes weken nadat zij door de directeur WODC zijn geaccepteerd. Gezien het voorgenomen seminar is het WODC voornemens het rapport op donderdag 5 februari 2026 openbaar te maken. Indien later blijkt dat een ander moment van openbaarmaking vanwege zwaarwegende overwegingen opportuun blijkt, dan kan daartoe een gemotiveerd verzoek bij het WODC worden ingediend.

Onderzoekers en begeleidingscommissie

Het onderzoek is uitgevoerd door Laurens Klein Kranenburg, MSc, Roos Thijssen, MSc, Ella Houtkoop, MSc en Martin de Bruin, MA. Voor het onderzoek is een begeleidingscommissie gevormd. Deze bestond uit:

- em. prof. dr. mr. E. Niemeijer (Vrije Universiteit Amsterdam, voorzitter)
- drs. R.W. Edens (ministerie van Asiel en Migratie, Programmadirectie Oekraïense Ontheemden)
- dr. S. Boogaarts - De Bruin (Hogeschool van Arnhem en Nijmegen)
- dr. L. Heyse (Rijksuniversiteit Groningen)
- drs. E. Koot (Hogeschool Utrecht)
- drs. C.S. van Nassau (Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum, WODC)

Bestaat er behoefte aan verdere toelichting op het rapport, de conclusies of de mogelijkheden voor de benutting, dan kan contact worden opgenomen met de projectbegeleider van het WODC van dit onderzoek, te bereiken via: informatiedesk@wodc.nl.

Met vriendelijke groet,
Prof. dr. I. Giesen
Directeur WODC

Directie WODC

Koningskade 4
2596 AA Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Ons kenmerk
3527

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.